

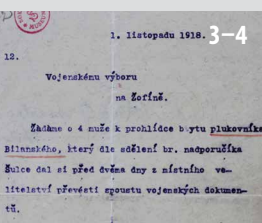

Vzdělávacelské LISTY

03 | ZÁŘÍ 2018

**SOKOLSKÁ STRÁŽ
V ROCE 1918**

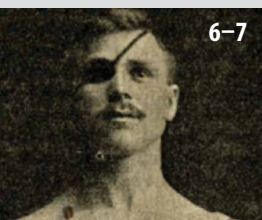
3-4 SOKOLSKÁ STRÁŽ

Sokolská stráž v prvních dnech nové republiky

5 Z DENÍKU

Z deníku sokolské stráže na Pražském hradě

6-7

VZPOMÍNÁME

Stále vzpomínáme na br. Karla Starého

8-9

JOSEF SCHEINER

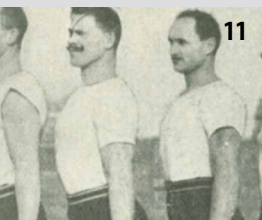
Sokol, politik a Tyršův následovník Josef Scheiner

10

SOUČASNÁ STRÁŽ

Současná Sokolská stráž

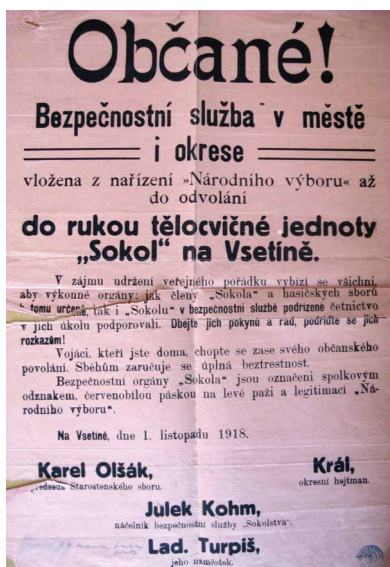

11

VZPOMÍNKY

Vzpomínky Františka Pecháčka na první setkání s Karlem Starým

Vážení čtenáři,

držíte v ruce další číslo Vzdělavatelských listů. Blíží se významné výročí 100 let od vzniku republiky, a ačkoli těch osmičkových roků je v naší historii více, i my se zaměříme na rok 1918, a to především na dny těsně po 28. říjnu. V té době sehrálo sokolstvo obrovskou a dodnes málo připomínanou roli. Po celé republice vznikaly sokolské stráže, aby udržovaly pořádek, nedocházelo k rabování a rozkrádání státního majetku. Střežily nádraží před případnými sabotážemi na ně a pomáhaly koordinovat vracející se vojáky z front do vlasti. Zapomenout ale nesmíme ani na legionáře, kteří

v letních měsících roku 1918 na několika místech v dnešním Rusku statečně bojovali proti bolševikům a padli, do vlasti se již nikdy nevrátili. Jedním z nich je i Karel Starý, který reprezentoval ČOS na mnoha mezinárodních závodech a svou postavou a vzezřením poutal pozornost tak, že byl mezi sokoly známý a oblíbený. Jeden z hlavních důvodů, proč sokolové byli povoláni, aby hlídali nově formující se území Československa, byla jejich kázeň, poslušnost a především hierarchie. A proto i oni museli mít nad sebou vedení a velení a koordinovat tuto činnost s příslušným ministerstvem. Díky tomu se starosta ČOS bratr Josef Scheiner dostal po vzniku republiky do nejvyšší vojenské funkce, navíc se aktivně podílel v odboji během válečných let. Proto i jemu věnujeme jeden z článků. Namísto dalších slov zkrátím tento úvodník, aby se k němu vešel dokument z archivu, který vystihuje dobu svého vzniku nejlépe.

**Kateřina Pohlová,
jednatelka Vzdělavatelského odboru ČOS**

Vedeme energii těm, kteří ji násobí

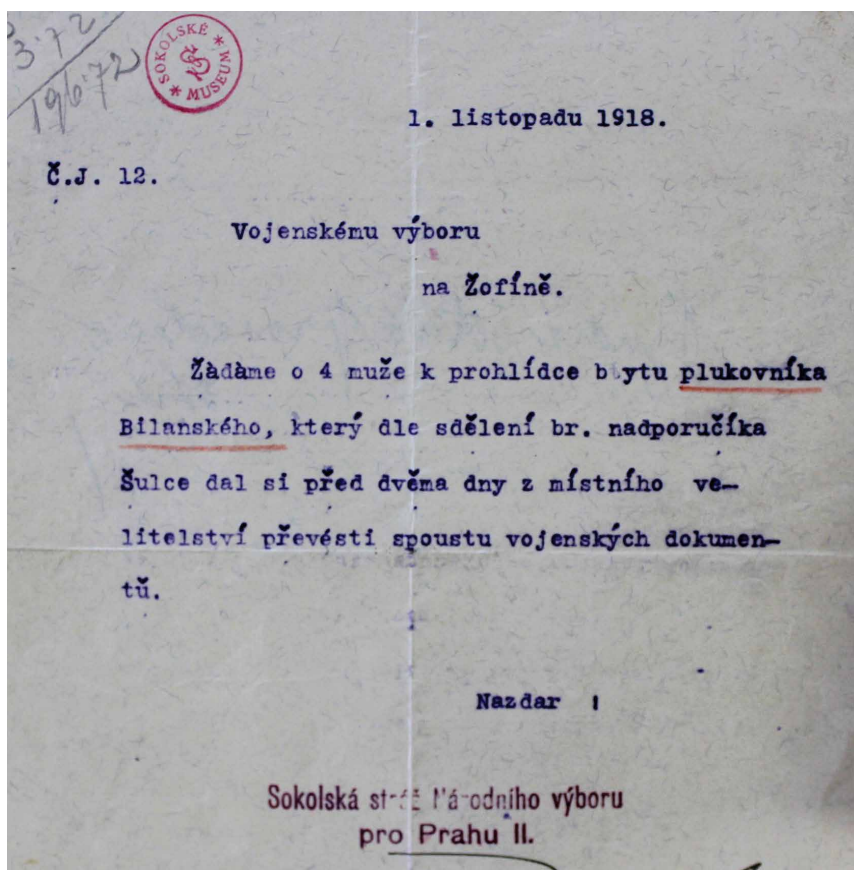

Časopis SOKOL – Vzdělavatelské listy – samostatná speciální příloha časopisu SOKOL, vydává Česká obec sokolská
Adresa redakce: ČOS, tiskové oddělení, Újezd 450/40, 118 01 Praha 1, tel. 257 007 332, e-mail: zkubin@sokol.eu
Redakce: Zdeněk Kubín, Kateřina Pohlová | Tisk: Tiskárna Macík Sedlčany | Informace o časopisu podává a objednávky vyřizuje redakce. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Za věcný obsah článků odpovídají autoři. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky upravovat, krátit nebo komentovat | MK ČR E 17339, ISSN 0489-6718 | Na titulní straně fotografie P. Koblice (1892–1955) ze sletu 1948 nazvaná Pod tribunou – lidé ve čtyřdimensionálním prostoru.

SOKOLSKÁ STRÁŽ V PRVNÍCH DNECH NOVÉ REPUBLIKY

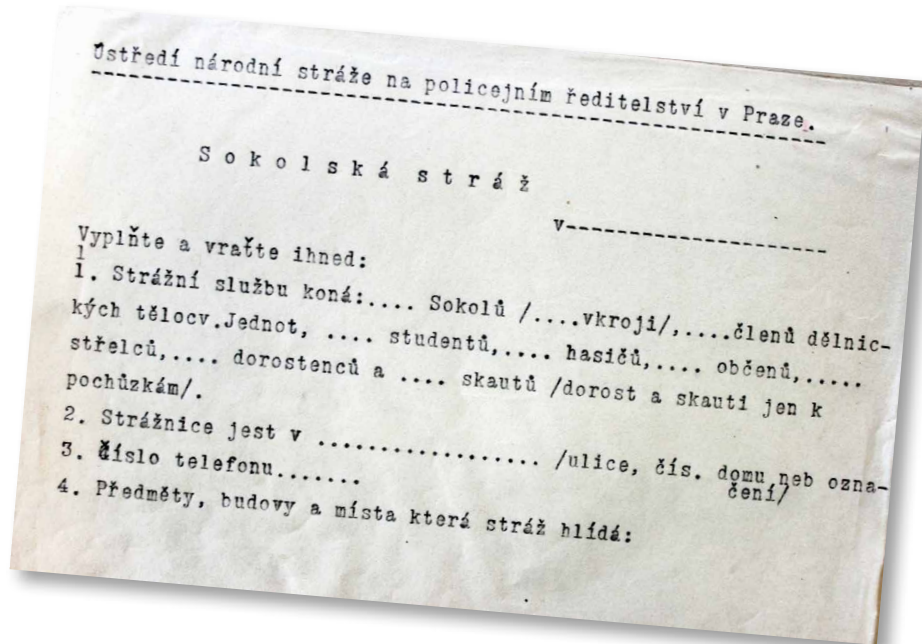
Dne 28. října 1918, v den, kdy se rodil samostatný stát Čechů a Slováků, chyběly vznikající republice mocenské opory, především armáda. Přitom bylo nezbytné zabránit případnému chaosu. Řešení se našlo záhy. Rozpad Rakouska-Uherska v posledních dnech války zastihl připravené představitele nejvýznamnější spolkové organizace našich novodobých dějin, České obce sokolské.

Starosta Sokola Josef Scheiner patřil k zakládajícím členům tajné české protihabsburské odbojové organizace známé jako Maffie, tedy skupiny politiků podporujících činnost T. G. Masaryka v zahraničí. Z prostředků České obce sokolské poskytl i jeden z prvních finančních příspěvků na Masarykovu „zahraniční akci“. Českou obec sokolskou sice ministerstvo vnitra 24. listopadu 1915 rozpustilo, ale jednotlivé spolky díky samostatné právní subjektivitě fungovaly po celou dobu války.

Již v září 1918 se sokolové radili o nutnosti vytvořit novému státu dočasně mocenská složka nahrazující armádu a policii. Dne 28. října rozhodlo vedení České obce sokolské, že zformuje pod vrchním velením náčelníka Jindřicha Vaníčka takzvané Národní stráž. Pomoci sokolů bylo vskutku zapotřebí. V jednotkách sloužili i členové dalších spolků, ale převážnou část jejich příslušníků tvořili právě sokolové. Česká obec sokolská také „propůjčila“ strážím svoji organizaci od předsednictva přes župy až po jednoty. Rovněž jejich veliteli v regionech a místech se stali většinou starostové a náčelníci sokolských žup a jednot. V památný den se předsednictvo České obce sokolské obrátilo na své členstvo s tímto provoláním: „Stojíme na prahu nových dějin! Nuž bratří, vynášíme svůj starý prapor, zdvíháme jej nad našimi hlavami a voláme rozptýlené houfce sokolské pod jeho jasné barvy. Zahajujeme znovu činnost České obce sokolské, jejíž služby posvěcujeme zduaru a prospěchu všeho národa československého.“

Národní stráž se podílely na odzbrojování vojenských jednotek složených z rakouských, maďarských a rumunských vojáků, které se nacházely v říjnu 1918 v Čechách a na Moravě.

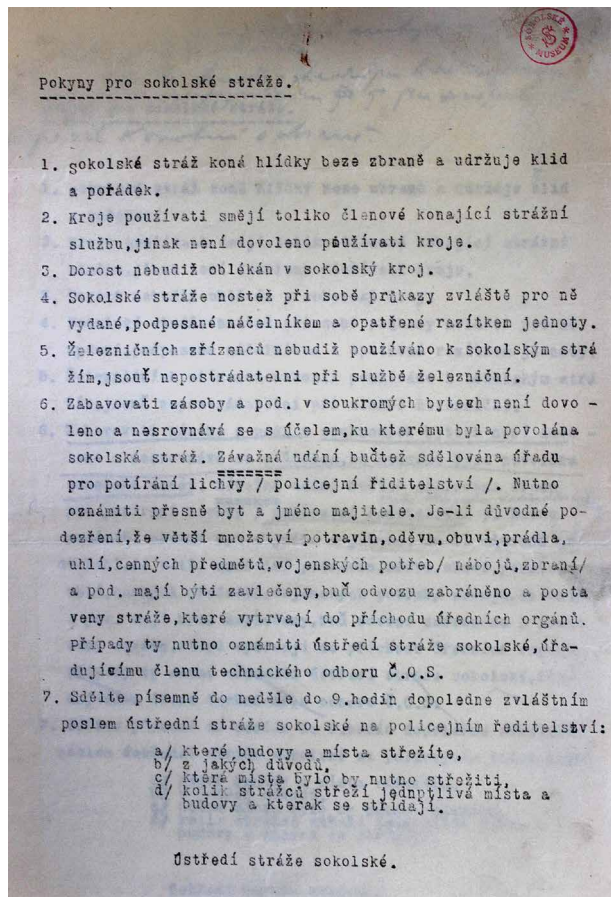
Dále zajistily a střežily sklady potravin, zboží a surovin, zbrojnice, průmyslové objekty, nádraží, železnice, komunikace, hlídaly kláštery, zámky, obrazárny, knihovny a archivy, aby nedošlo ke ztrátám na kulturním dědictví a k vývozu vzácných uměleckých předmětů ze země. Pořádek zajišťovaly do počátku prosince, kdy jejich úkoly postupně přebíraly vojenské a policejní jednotky.

Sokolové vstoupili do dějin rodícího se státu mimo jiné i převzetím čestné úlohy stráže Pražského hradu a položili tak základ dnešní Hradní stráž. Pražský hrad střežili spolu se členy České obce střelecké

a dobrovolníky z řad středoškolských a vysokoškolských studentů. Ráno 29. října dorazilo na Hrad dvacet šest sokolů z jednoty Sokol Hradčany a osm členů České obce střelecké z Vršovic. Téhož dne převzali sokolové kasárna Svatého Jiří. Výzbroj se jim podařilo získat po dlouhém vyjednávání od střežících vojáků 2. pluku tyrolských císařských myslivců (2. Regiment der Tiroler Kaiserjäger), kteří opustili Hrad 31. října. Ve skladech se po jejich odchodu našlo mimo jiné 400 ručních granátů, 30 000 puškových nábojů, ale i plynové masky nebo zimní vybavení, včetně lyží.

Sokolská stráž sestávala z 34 mužů Sokola Hradčany, kteří se střídali ve čtyřiaadvaceti hodinových službách. V listopadu se sokolové rovněž ujali pořadatelské služby v nově ustaveném Národním shromáždění a dohlíželi jak na průběh volby prvního československého prezidenta, tak na skládání prezidentského slibu a bezpečný průjezd Prahou po příjezdu T. G. Masaryka do vlasti. Ukončením činnosti Národních stráží však úkoly sokolů při zajišťování státní moci ani v nejmenších neskončily, čekaly je především boje o hranice nového státu na Slovensku.

Převzato z knihy Stráž na Hradě pražském, vydané VHÚ v Praze 2013.

Z deníku sokolské stráže na Pražském hradě

Starostové pražských jednot byli v září 1918 svoláni do úřadovny ČOS k důvěrné poradě, při níž byli upozorněni na možnost brzkého převratu a byly jim dány pokyny pro jednotlivé jednoty. Starostové měli se již nyní poohlédnout po vhodné místnosti, která by byla spojena telefonicky s úřadovkami ČOS a ze kterých by řídili celou činnost.

Hradčanský Sokol si vybral místo nejvyšší a celému národu nejdražší – Pražský hrad. V úterý dne 29. října 1918 o 10. hodině dopoledne nastoupili bratři z hradčanské jednoty do hradního nádvoří, o 11. hodině dopoledne zavál již z hradního stožáru červenobílý prapor. Je téměř neuvěřitelné, že stačilo 19 bratrů k zabránění i černínských kasáren, kde byl celý maďarský pluk. O průběhu střežení hradu se zachovaly záznamy připomínající tehdejší události.

Po chvíli radostného vzrušení spěchali bratři, aby prohlédli místnosti, které musel opustiti 9. prapor štyrských střelců. Nálezy odpovídaly nepřátelskému smýšlení německého vojska. Na 300 granátů bylo nasrákáno do postelí, do slámy, do smetí v koutech a do kamen, nejvíce pod španělským sálem. Pušky, které byly odňaty štyrským střelcům, byly první zbraní sokolů.

Hradčanská stanice byla střediskem, do něhož se sbíhaly zprávy z okolí. Z Hradčan, hradčanských a malostranských paláců, Petřína, Liboce a dalších.

Nejhojnější zprávy byly o tom, u koho a které věci byly z rozkradeného státního majetku zabaveny, jednalo se např. o kříže, pušky, pokrývky, boty, stříbro z důstojnické kuchyně.

Dne 1. 11. našel br. v dolejší části Černínských kasáren pár obyčejných bot. Převzal je velitel tamější stráže. Bdělé oči bratří byly všude. Zabavovali mouku, sádlo, uhlí těm, kteří je bromadili na tu dobu v nadměrném množství.

Pro převratovou dobu jsou příznačné také dvě rozbořčená hlášení, že člověk, který není členem jednoty, nosí sokolský kroj. Byl mu odebrán.

Služba sokolských strážů se chýlila pomalu ku konci, život se vracel znovu do

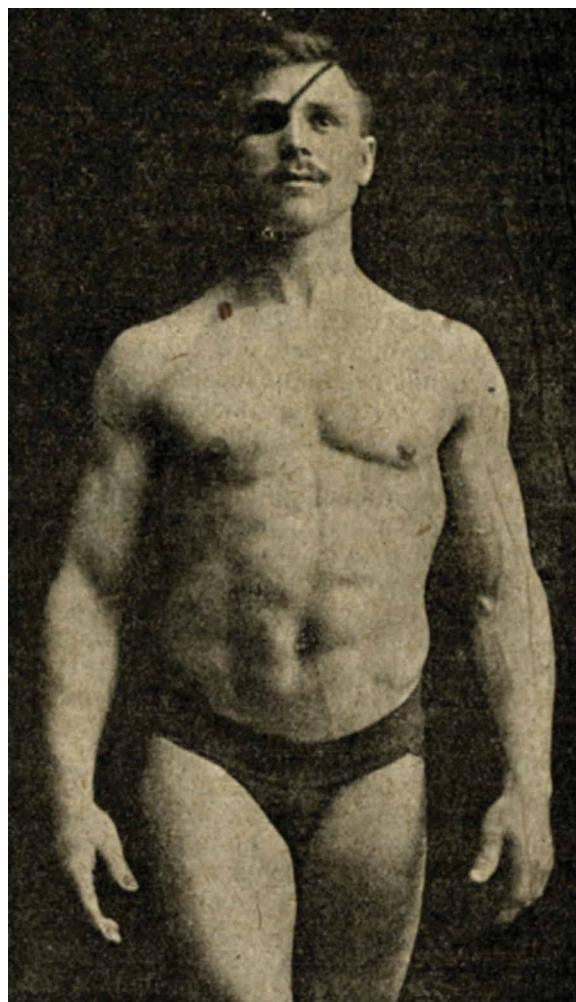
pravidelného chodu. Nejdříve telefonicky sdělil br. Havel, že se sokolská pohotovost zrušuje, dne 10. prosince přišel dopis od ústředí sokolských strážů, že 11. prosince převezme stráž vojenská správa, což se také stalo. Po sokolsku nakonec dodáno: veškeré zbraně, součástky oděvů, kožíšky, misky na jídlo a střelivo bylo odevzdáno I. pluku stráže svobody. Strážníci se zařízením a telefonem převzala hradní setnina.

Kateřina Pohlová, Vzdělávatelský odbor ČOS

Stále vzpomínáme na br. Karla Starého

Přípravy oslav stého výročí ČSR se upínají ke svému vyvrcholení v říjnu tohoto roku a občas zastihují události, které se staly v tomto výročním roce a hlavně vedly právě k tomu, že mohla vzniknout samostatná republika. Proto jeden článek věnujeme bratru Karlu Starému, který byl svojí statností a houževnatostí vzorem dalším sokolům. V jednom vyprávění na něj vzpomíná i František Pecháček. Tito dva bratři mají společné to, že oba hrdinně a obětavě bojovali za svoji vlast. Pecháček byl popraven nacisty v Mauthausenu v roce 1944 a Karel Starý padl v bojích v ruských legiích proti bolševikům 12. srpna 1918 daleko od svých rodných Poděbrad, kde se po něm jmenuje jedna z ulic.

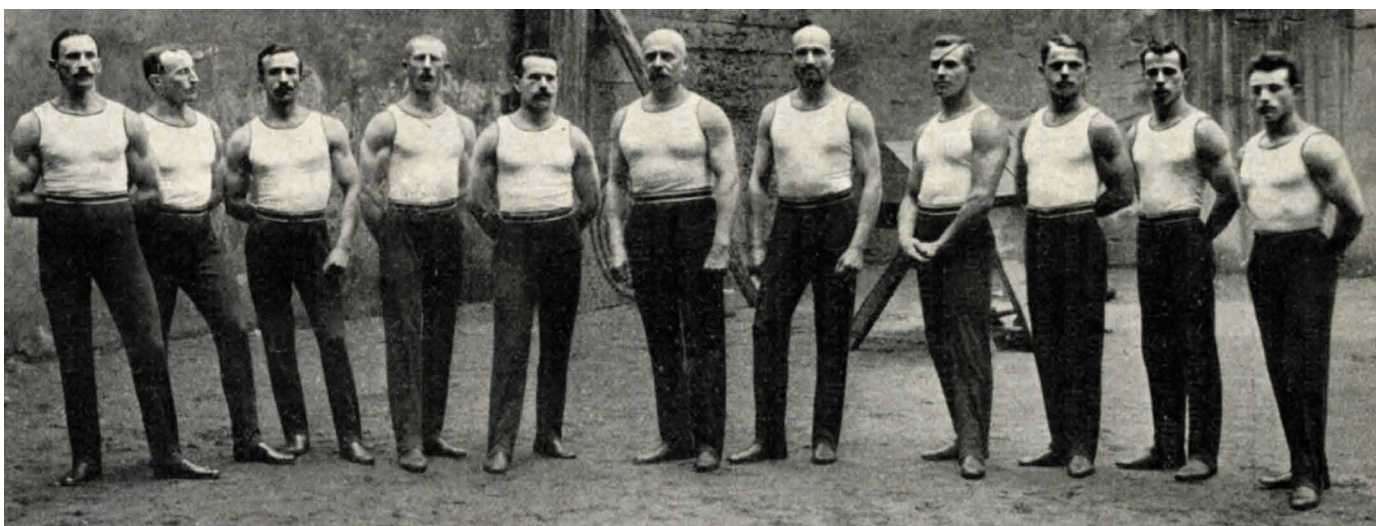

Karel Starý se narodil v ulici Na Hrázi v Poděbradech 10. května 1885 do rodiny dělníka Josefa Starého a jeho manželky Barbory, za svobodna Krulišové. Již jako hoch vstoupil do poděbradského Sokola, kde se v devatenácti letech stal náčelníkem. Svým úsilím a gymnastickou zdatností se brzy dostal do širšího sokolského podvědomí. Poprvé v družstvu ČOS cvičil v roce 1907 a od té doby se účastnil všech mezinárodních závodů pořádaných Unii evropských gymnastických svazů. Stal se tak jedním z prvních sokolských borců světa. Vyznamenal se zvláště na závodech v Paříži v roce 1913, kdy se probojoval i se zraněnou nohou až na druhé místo. Vynikal v běhu, skoku do dálky, vrhu koulí a v zápase. O jeho nadání ke všem sportům svědčí i vzpomínka jeho kamaráda

br. Erbena, který vyprávěl, jak Karel stál v Petrohradě poprvé na lyžích a ještě tentýž den skákal z můstku skoky do dálky. V roce 1916 zachránil ve Volze tonoucího v místě, kde byl proud neobyčejně dravý.

Nepřehlédnutý byl i díky žižkovské pásce přes pravé oko, o které přišel ve strojnickém zaměstnání v Poděbradech. Jedno oko a mohutná postava mu dodávaly vzhled obávaného závodníka na mezinárodním kolbišti. Byl odvážný, neobyčejně silný a nejlepším běžcem českých družstev. V roce 1908 si vzal Bohumilu Stroblovou, dceru poděbradského sklářského mistra. O rok později byl vyslán Českou obcí sokolskou do Vilniusu, aby tam učil tělocvik. Tam také založil místní Sokol, jehož byl náčelníkem. Po přestěhování Vindyšovy továrny do Moskvy se stal náčelníkem moskevské druhé jednoty. Společně s ním odjela do ciziny i jeho manželka s nejmladším synem. Další dva synové zůstali u babičky v Poděbradech. Když začala první světová válka, byl br. Starý jako rakouský poddaný uvězněn. Když se jeho záci a ostatní sokolové dozvěděli, že bude poslán do internačního tábora ve Vologdě, protestovali, až se jeden z vyšších úředníků za něj zaručil, a Karel se tak vyhnul internaci.

Do ruských legií vstoupil až v červenci 1917. Zanechal v Moskvě ženu, dítě

Vítězné družstvo ČOS v Londýně

a továrnu, kde měl dobrou pracovní pozici. Dostal se do Žitoměru, kde dosáhl hodnosti desátníka. Naposledy sloužil v 5. rotě 1. pluku. Všeobecně se o něm tvrdilo (podobně jako o br. Doudovi, o němž jsme ve VL psali minulý rok), že nebylo odvážnějšího muže v rotě. A právě jeho smělost mu zapříčinila i smrt. Při útoku na Dyrutyly s prudkostí sobě vlastní přeběhl nejnebezpečnější místa obsazená kulomety a hnal se kupředu, až se dostal do

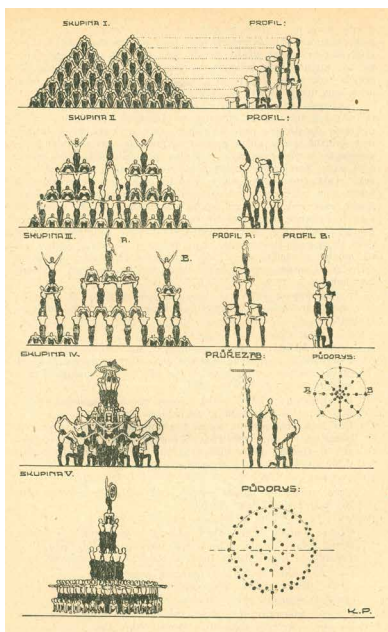
křížovky ulic v samém středu města. Zde ho zaskočily výstřely z boční ulice a klesl s prostřeleným srdcem. Možná mu k smrti dopomohl i fakt, že neviděl na pravé oko a včas nezpozoroval nepřitele. Zemřel 12. srpna 1918. V květnu téhož roku ještě stihl poslat manželku se synem Jarkou zpět do vlasti.

Br. Karel měl zápisník, do něhož si zapisoval nejdražší vzpomínky. Pokud by zemřel, přál si, aby pak deník dostali jeho

synové. Kulka, která prolétla otcovým srdcem, prostřelila i památku dětem věnovanou. Zápisník byl synům Jarkovi, Mírkovi a Víťovi opravdu doručen.

Br. Karel Starý byl pochován se svými třemi druhy na kopečku na malém hřbitůvku, na nejvyšším místě Birska (dnešní Rusko). Z místa jeho odpočinku je krásný výhled do kraje.

Kateřina Pohlová, Vzdělavatelský odbor ČOS

Skupinová vystoupení navržená v legiích br. Starým

Jedna z posledních fotografií

Ze sokolské činnosti br. Starého v legiích, vyprávění br. Erbena

„Vybavují se vzpomínky. Léto roku 1917. Břeh Tětěrevky, říčky, která teče okolo Žitoměru na Ukrajině. Tichý, maloruský podvečer po parném dnu. Vykoupali jsme se a sedíme s Karlem, jenž vykládá, jakou ideou podloží skupiny na večeru, který bude uspořádán v městském divadle školou poddůstojnickou při ukončení školy. Karel chtěl udělat pokus se skupinami, které by nebyly jen bezvýznamným postavením cvičence na cvičence. K praktickému provedení těchto skupin však nedošlo, protože neměl tak vyspělé cvičence. Musil proto slevit a provést skupiny jednodušší, které jsem se pokusil zde podat. Snad nejsou zcela věrné, ale povšechný charakter je zachycen. Cvičenci nazi, bosí, bedra opásána pruhem skládané látky. Jedná se o pět skupin s těmito tématy: poroba, probuzení, vzkříšení, vítězství a návrat.“
(viz obrázek)

Při projevu během slavnostního otevření Tyršova domu v roce 1925

Josef Eugen Scheiner se narodil 21. září 1861 v Benešově, kde jeho otec působil jako zemský advokát. Zde také vychodil obecnou školu a nastoupil na gymnázium. Počátkem 70. let 19. století, poté, co jeho otec zemřel, se Scheinerovi přestěhovali do Prahy. Josefovi bylo jedenáct let. V Praze absolvoval gymnázium a následně nastoupil ke studiu na právnickou fakultu. V roce 1889 se stal doktorem práv a roku 1893 si otevřel vlastní advokátní praxi.

Scheiner sokol

Někdy v roce 1872 se Scheiner stal členem Sokola Pražského. Poprvé ho sem přivedli spolužáci. Nebylo to však jeho první setkání se Sokolem; Scheiner později vzpomínal na to, jak do rodného Benešova zavítali členové pražské jednoty. Když zde byla následně založena vlastní sokolská jednota, byl prý mezi prvními členy. Vzpomínal i na okamžik, kdy stanul na galerii první sokolovny na světě. „Byl jsem tímto novým obrazem v nádherné tělocvičně, krásně uspořádané, kde cvičilo žactvo v několika družstvech vedením cvičitelů, z nichž každý byl v očích mých učiněným bohatýrem, do nejhlubšího nitra vzrušen a po dlouhou dobu nesl jsem v sobě ohnivě přání, státi se též žákem v tomto t. zv. Ústavu Tyršově.“ Ačkoli prosil matku, aby ho nechala zapsat, jejich skromné prostředky na živobytí to nedovolovaly. Díky příbuzenskému vztahu s Fügnerovými

Sokol, politik a Tyršův následovník JOSEF SCHEINER

Spoluzakládající člen odbojové Maffie, autor mnoha publikací a článků se sokolskou tematikou, starosta České obce sokolské. Tím vším byl Josef Scheiner, muž, kterému se podařilo přivést sokolskou organizaci na výsluní, muž, který sehrával důležitou úlohu v domácím odboji za první světové války i v prvních měsících fungování nově vzniklé Československé republiky. Muž, kterého pojil příbuzenský vztah s Jindřichem Fügnerem i Miroslavem Tyršem, jehož věrným následovníkem se Scheiner stal.

nakonec Miroslav Tyrš mladého Josefa do Sokola Pražského přijal. Tehdy se Scheiner s Tyršem setkal patrně poprvé. Řádným členem se pak stal roku 1879, kdy dovršil 18 let.

Na základě seznámení se s Miroslavem Tyršem se mladý Josef rozhodl pro studium antiky. Jako student oktávy se dokonce, inspirovan těmito myšlenkami, vydal na cestu do Řecka. Po svém návratu sepsal knihu Tělesná cvičení ve starém věku. Tyrš mladého bratra, který se aktivně účastnil činnosti jednoty, samozřejmě se zájmem pozoroval – vybral si ho jako pomocníka pro administraci časopisu Sokol. O pár let později ho už celý vedl. Po Tyršově smrti se stal Josef Scheiner doslova pokračovatelem jeho díla. Některé prameny dokonce uvádějí, že Scheiner byl členy Sokola Pražského pověřen, aby domů tajně dovezl Tyršovo srdce.

K dalšímu osudovému setkání došlo v 80. letech 19. století. Tehdy se ve výboru Sokola Pražského potkal Josef Scheiner s Jindřichem Vaníčkem, budoucím slavným náčelníkem ČOS. Právě těmto dvěma mužům se podařilo Sokol dovést na výsluní českého společenského života. Ačkoli je význam Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera jakožto zakladatelů nesporný, byla to až další generace sokolských činovníků, která vnesla sokolské myšlenky a ideály do každodenního života společnosti. Josef Scheiner v té době

doslova „sokolsky“ rostl. V roce 1889 byl zvolen starostou Sokola Pražského. Zároveň se mu podařilo v souladu s Tyršovým přáním sjednotit všechny české sokolské jednoty do jedné organizace – České obce sokolské. Roku 1906 byl sám zvolen jejím starostou. V té době už byl Jindřich Vaníček 14 let náčelníkem. Také on navazoval na Tyršovy myšlenky a významně obohatil cvičební soustavu Sokola. Dva roky po svém zvolení do čela ČOS zaznamenal Scheiner další úspěch, to když založil Svaz slovanského sokolstva. Ostatně myšlenky slovanské vzájemnosti vždy podporoval.

Scheiner politik

Myšlenka slovanské vzájemnosti přivedla Josefa Scheinera ke konci 19. století do Národní strany svobodomyslné, jejíž členové jsou dnes známí spíše jako tzv. mladočeši. Kandidoval za ni v doplňovacích obecních volbách v Praze roku 1894, v roce 1898 byl

Snímek z doby, kdy byl Josef Scheiner jmenován generálním inspektorem čs. branné moci

Prezident Masaryk při rozhovoru s Josefem Scheinerem během VIII. všesokolského sletu 1926

jako její zástupce zvolen do českého sněmu, o rok později do Říšské rady.

Po vypuknutí první balkánské války v říjnu roku 1912 zorganizoval pomoc Srbskému království bojujícímu s dalšími balkánskými státy proti Osmanské říši. V únoru 1914 se v Petrohradě setkal s ruskými politiky nad debatou o mezinárodní situaci a české otázce. Po vypuknutí války plánoval Scheiner odcestovat do Ameriky, kde chtěl organizovat s místními sokolskými spolky pomoc státům Dohody. Tyto plány ale ztroskotaly poté, co mu rakouské úřady odmítly vydat pas.

První světová válka a domácí odboj

Po atentátu na Františka Ferdinanda d'Este si vedení České obce sokolské v čele s Josefem Scheinerem velice dobře uvědomovalo, co by pro Sokol případná válka znamenala. Vždyť Sokol se jasně orientoval slovanofilsky, měl živé kontakty se Srbskem i s francouzskými gymnasty, v Rusku působili sokolští cvičitelé. Sám Scheiner díky svým cestám na Balkán a do Ruska znal tamní poměry. Dané skutečnosti činily ze Sokola jasného nepřítele monarchie. Rakouské úřady podezíraly členy Sokola z vlastizrady a podryvání postavení Rakousko-Uherska. Tato podezření nebyla úplně lichá, vždyť starosta České obce sokolské se stal jedním ze zakládajících členů Maffie, hlavního orgánu českého domácího odboje podporujícího činnost T. G. Masaryka v zahraničí. Byl to právě Scheiner, který z prostředků ČOS poskytl Masarykovi jeden z prvních finančních příspěvků.

Zásah úřadů byl dříve či později nevyhnutelný. Dne 21. května 1915 byl Scheiner zatčen a spolu s Karlem Kramářem, zadrženým již dříve, převezen do vyšetřovací vazby ve Vídni. Důkazy

pro jeho obvinění však byly příliš chatrné, a tak ho úřady po dvou měsících propustily, ačkoli ho samozřejmě nadále sledovaly. Jeho obvinění se navíc stalo jedním z důvodů, proč byla Česká obec sokolská 24. listopadu 1915 úředně rozpuštěna. Sokolské jednoty naštěstí mohly svou činnost vyvíjet dál.

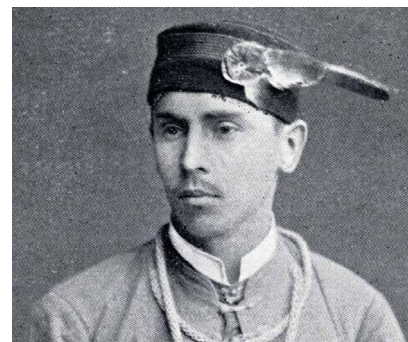
Po vzniku republiky

Po vyhlášení samostatného státu 28. října 1918 se vedení České obce sokolské rozhodlo vytvořit tzv. Národní stráž pod velením Jindřicha Vaníčka. Úloha sokolstva v prvních měsících nového státu byla více než důležitá. Sokolové vlastně dočasně nahrazovali funkci armády, jelikož legionáři, na něž tento úkol čekal, se ještě nestačili vrátit do vlasti. Také Josef Scheiner měl před sebou důležité úkoly. Poté, co vzniklo Ministerstvo národní obrany, byl jmenován prvním inspektorem branné moci, úřad však zastával jen několik měsíců. Karel Kramář v roce 1932 v článku otištěném v Národních listech poznamenal, že Scheiner považoval své sesazení z armádních funkcí za nespravedlivé. Z politického života ale nezmizel úplně. Do roku 1920 byl poslancem za Revoluční národní shromáždění a působil jako náměstek starosty Mezinárodní tělocvičné federace.

Ani po vzniku Československa však nezapomínal na to, že je stále sokolem. Velmi zodpovědně se postavil k otázce pomoci na Slovensku roku 1919, jako starosta České obce sokolské zažil čtyři všesokolské slety a vehementně se pustil i do příprav IX. všesokolského sletu naplánovaného na rok 1932. To už byl ale jeho zdravotní stav, zhoršující se pravidelně od 20. let, velmi špatný. Na konci roku 1931 onemocněl zápalom plic, z něhož se sice zotavil, avšak krátce nato, 11. ledna 1932, zemřel na zástavu srdce. O čtyři dny později se v Sokole Pražském sešly významné osobnosti společenského i politického života včetně prezidenta Masaryka, aby se s ním naposledy rozloučili.

Přínos Josefa Scheinera pro rozvoj Sokola nelze zpochybnit. Právě pod jeho vedením se z něj stal bez nadsázky největší český spolek.

Marcela Janouchová,
Vzdělavatelský odbor ČOS

Mladý Scheiner v roce 1882, tedy v době, kdy začíná přispívat do časopisu Sokol

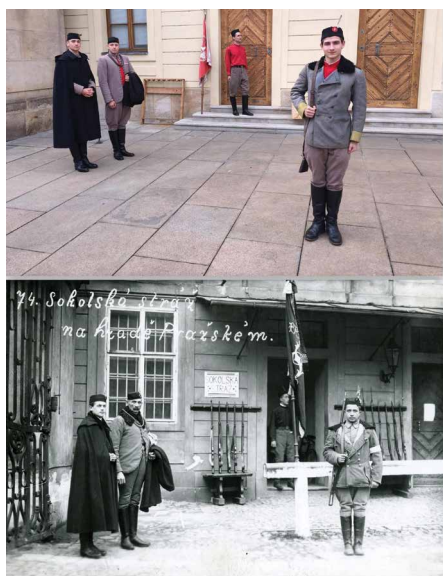
Josef Scheiner jako starosta České obce sokolské

Scheinerova vila v obci Svatá na Berounsku, letní sídlo Josefa Scheinera

Scheinerův pohřeb

Sokolská stráž dnes

Současná Sokolská stráž

Sokolská stráž je čestnou jednotkou České obce sokolské. Mezi její hlavní úkoly patří organizace, zabezpečení a provádění slavnostních, pietních a smutečních aktů, dále sokolských průvodů a slavností. K činnosti Sokolské stráže neodmyslitelně patří výuka pořadové přípravy pro krojované sokoly. Sokolská stráž sdružuje krojované sokoly napříč republikou a pečuje o zachování sokolství jako součásti českého kulturního dědictví.

Historie

Dne 28. října 1918, kdy vzniklo samostatné Československo, chyběly vznikající republice mocenské opory, především armáda. Přitom bylo nezbytné zabránit případnému chaosu. Sokol si během první světové války zachoval svou organizovanost a díky tomu mohl v prvních dnech nového státu jako jediný plnit úkoly chybějících bezpečnostních složek.

Sokolové po celé republice vytvořili tzv. Národní (sokolské) stráže. Odzbrojovaly například rakouské a maďarské vojáky nacházející se na našem území. Dále zajistily a střežily sklady potravin a důležité objekty, aby

nedošlo k nepokojům a ztrátám na kulturním dědictví.

Sokolové také střežili společně s členy Obce střelecké Pražský hrad. Tímto byl položen základ Sokolské stráže.

Současná Sokolská stráž byla založena 5. prosince 2014 u příležitosti 96. výročí Hradní stráže na Pražském hradě, kde byl velitelem Hradní stráže slavnostně dekorován prapor, který věnoval sokolstvu Dr. Edvard Beněš. Organizačně stráž spadá pod Vzdělávací odbor České obce sokolské. Vedoucím činovníkem, velitelem stráže, je br. Ing. Marek Manda, dis., zástupcem Lukáš Křemen. Oba členové předsednictva VO ČOS. Z logiky věci současná Sokolská stráž

neplní tutéž funkci jako stráž v roce 1918, ale navazuje na její odkaz.

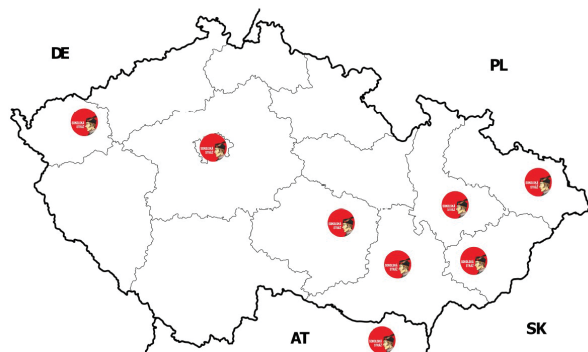
Oddíly Sokolské stráže

Oddíly jsou tvořeny z krojovaných sokolů, kteří prošli základním výcvikem v pořadové přípravě u Hradní stráže. K tvorbě oddílů bylo přistoupeno z organizačních důvodů, kdy výcviky u Hradní stráže prošlo již více než 100 krojovaných sokolů. Každý oddíl má svého velitele a reprezentuje ČOS jak na lokálních, tak na velkých akcích svolaných vedením Sokolské stráže.

*Marek Manda,
člen předsednictva VO ČOS*

Stráž a legie

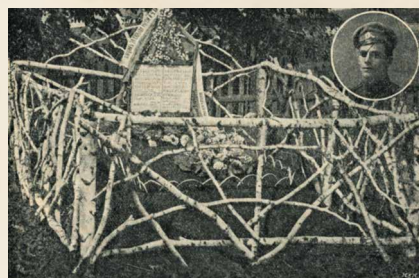
Chcete-li se o činnosti Sokolské stráže dozvědět více, navštivte FB stránky nebo kontaktujte br. Mandu: marekmanda@seznam.cz.

Vzpomínky Františka Pecháčka na první setkání s Karlem Starým

Župní slet v Městci Králové, rok 1908

Nepamatuji si, které družstvo právě skákalo, ale nejlepší závodník skočil 480 cm. Byli vystředáni družstvem z Nového Bydžova. Z těch hned první, tuším, bratr Fuchs, skočil 506 cm. S obdivem jsem si prohlédl vítěze. Byl jsem přesvědčen, že takový výkon nikomu se již nepodaří. Bydžovští odešli, nastupovalo další družstvo. Mezi diváky nastal šum a šeptání: »Poděbradští s Karlem Starým«. Poprvé jsem slyšel jméno Karel Starý, ale nechápal jsem, proč vzbudil zvláštní pozornost. Tlačil jsem se mezi diváky u místa doskoku, oči jsem měl přesně zaměřeny na místo dopadu bratra Fuchse z Bydžova. Uvažoval jsem v duchu, jak se přiblížili asi závodníci z Poděbrad k tomuto místu. Vrhlík zavolal jméno „Karel Starý“. Diváci ustoupili o krok od doskočiště. Uvolnil se mi výhled. Přelétl jsem očima rychle přes můstek a zastavil se s obdivem u závodníka, připraveného k rozběhu. Vysoký, silák s černou páskou na jednom oku stál chvilku napjatě, nezakrytým okem se díval k můstku. Rychle jsem se obrátil očima k místu dopadu a zatím se již závodník rozbíhal. Slyšel jsem úder odrazu, tupý, krátký zvuk, a již svištěl písek od nohou dopadu. Strnul jsem údivem. Místo doskoku Fuchsova zůstalo nedotčeno, stopy nové objevily se o mnoho dál. Zatím již měřiči hlásili 562 cm. Vyběhl jsem ze zástupu diváků, kteří tleskali, ale pro mne náhle se otevřel jediný zájem: Karel Starý! Šel jsem za ním jako zmámený, sledoval každý

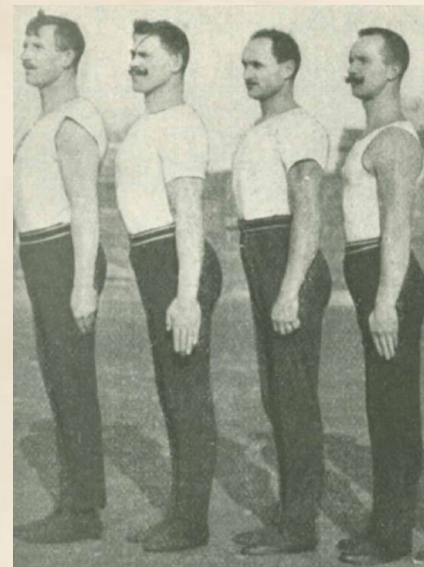

Hrob Karla Starého v Birsku

jeho krok, viděl jsem jej běžet, daleko za ním zůstali druzí, viděl jsem jej házet oštěpem do terče, viděl jsem jej vítězně zápasit a konečně jsem jej uviděl cvičit na hrazdě. Byl to první veletoč, který mé klukovské oči spatřily... Karel Starý dovedl svým zjevem a svými výkony nadchnouti. Karel Starý byl vzorem, jakých bychom i v dnešní době marně hledali. A tento Karel Starý byl příčinou mého sokolského osudu.

Vzpomínal bratr Václav Pergl před 100 lety na poslední chvíli s legionářem Karlem Starým

Léto 1918. Bírsk. Tatarsko-ruské městečko na břehu řeky Bělé v Ufimské gubernii. Procházíme se s Karlem v klidný letní večer po křivolakých a velmi strmých ulicích městečka a vykládáme si o našich vzdálených rodinách. Karel vzpomíná na své rodné Poděbrady, na své dva synky tam zanechané, na ženu, o které neví, je-li už s třetím nejmladším synem také doma v Čechách. „Viš Vašku, jsem fatalista, nevěřím, že budu zabit. Ne, vrátím se, vím to. Hleď v Penze, Bezenčuku a Buzuluku bylo hodně zle, zvláště u Buzuluku se mně trochu sevřelo hrdlo, ale když se mně kuličky vyhýbaly tam, teď už mě sotva některá najde.“ Den příští nás vezli na velkých tégách proti nepříteli, který zasedl v Ďurčulách, také na břehu Bělé. Karel, když jsme šli v noci na přívoz, zpíval a přinutil zpívat celou rotu. Bylo nás 80. Šli jsme s praporem, sestávajícím z ruských studentů a potom místních občanů, proti 2000. Naši ruští spojenci, a to ještě ne všichni, měli staré verndlovky a do nich po 6 až 10 patronách. Ráno jsme zalehli těsně u Ďurčul. Karel, poněvadž byl u prvé čety, na pravém křídle, já se čtvrtou, na levém. Vyhrabali jsme si jamky a čekali na povel k útoku. Ten přišel až ve čtyři hodiny. Když po

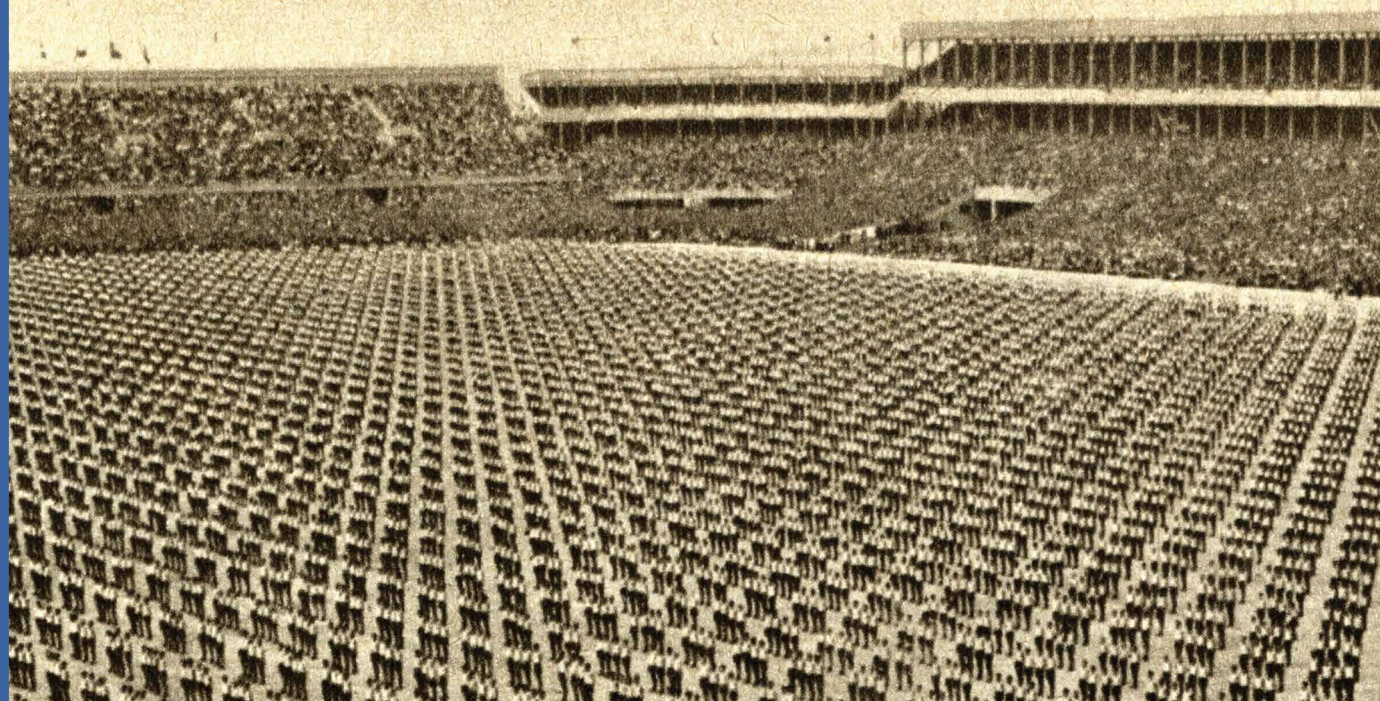
V družstvu pro VI. mezinárodní závod v Paříži

vyčištění městečka došli jsme s naší čtvrtou četou až k přístavu, potkávám br. Táboráka, který mně zvěstuje, že je Karel mrtev. Karel Starý je mrtev? Je možné, aby byl mrtev ten Karel, který vzpíral ještě včera šest stojů vahou opakovaně na bradlech?

Všechno v člověku křičí, není to možné. Stále si opakuje, je mrtev, rozum chápe, že je to pravda, ale vše ostatní v člověku tomu nechce věřit. Vždyť ještě včera, před dvěma hodinami, před hodinou...

Šli jsme Karla vyhledat. Ležel na zádech uprostřed ulice, bez pásky na oku, druhé oko jasné, jakoby živé, levou ruku zaťatou v pěst, pravou si přidržoval čapku, která mu ležela na prsou. Zvedli jsme ho a chtěli položit na tég. Projelo nás to oba jako elektrická jiskra. Karel byl ještě teplý na zádech, svalstvo okolo kříže také bylo ještě měkké; rychle jsme jej brali za ruce, za nohy, ale vše marno. Kule přiletěla zezadu, z bezprostřední blízkosti a projela srdcem. Jak je to strašné. Nejstrašnější pak ten okamžik, kdy nahmatáte tu nejtvrdší, nejstudenější pravdu.

VZLETEM SOKOLÍM

příběhy sokolů ve zlomových okamžicích republiky

---

cyklus rozhlasových her

28. 9. | Pavel Molek – 1918: V mysli vlast, v srdcích smělost

30. 9. | Jiří Homola – 1938: Dobudujeme a ubráníme

7. 10. | Petr Dudek – 1948: Zpátky ni krok!

14. 10. | Petr Dudek – 1968: Všecko aneb nic

vždy od 20.00

dvojka.rozhlas.cz